

ЛІТЕРАТУРА

1. Длугунович Н.А. Soft skills як необхідна складова підготовки IT-фахівців. *Вісник Хмельницького національного університету*. № 6 (219), 2014. с. 239-242.
2. Казачінер О.С. «Hard skills» та «soft skills» інклюзивно компетентного вчителя іноземної мови. *Інноваційна педагогіка*. Т. 1, 2019. С. 153-156.
3. Коваль К.О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з чинників для їх працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. № 2, 2015. С. 162-167.
4. Методичний посібник до парціальної програми з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей віком від 4-х до 6-7 років «Вчимося жити разом» / Т.О. Піроженко, О.Ю. Хартман, К.В. Палієнко, М.В. Павленко. Київ: Алатон, 2016. 112 с.
5. Шестакова С. Використання інтерактивних методів навчання для формування soft skills у студентів юридичного профілю. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2020, № 2 (96). С. 224-233.

Ольга ШЕВЧЕНКО

кандидат психологічних наук, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

ДОВІРА ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

У зв'язку зі значними змінами суспільних взаємин, феномен довіри набуває особливої актуальності. Довіра є основою всіх людських взаємозв'язків, від випадкових зустрічей до дружніх і близьких стосунків, оскільки довіра до себе та до інших передбачає, перш за все, ставлення до себе та до інших як до цінності.

Становлення майбутнього психолога як фахівця полягає у повноцінному оволодінні професією та закономірно супроводжується зміною уявлень про себе, свої здібності, сильні та слабкі сторони своєї особистості, характеризується

інтенсивним самовизначенням і пошуком власного місця в професійному світі [2]. Вміння реалістично оцінити себе та свої можливості, дати аналіз власним особливостям характеру та поведінки відіграє значну роль у діяльності практичного психолога.

«Довіра як особливе ставлення людини до себе, до інших і до світу є суб'єктивним феноменом та існує у її внутрішньому світі. На основі довіри людина взаємодіє зі знайомими та незнайомими людьми, оточуючим світом. Якщо припустити, що цей стосунок будується без попереднього досвіду, тоді він супроводжується ризиком і буде перевірятися реальністю. З'являючись як внутрішнє переживання, через взаємодію зі світом, активність та аналіз, довіра проходить перевірку на безпеку та значущість та здійснюється корегування її рівня з врахуванням отриманого досвіду [1, с. 251].

Т.М. Титаренко стверджує, що довіра є «основою формування позитивного самовідчуття, бажання йти на зустріч новому, засвоювати новий досвід, нові діяльності», що є надзвичайно важливо при опануванні теоретичними знаннями та практичними навичками майбутніх психологів.

Основою сучасних напрямків вивчення проблеми довіри до себе стала психосоціальна теорія цілісного життєвого циклу Е. Еріксона. Довіра до себе, пов'язана із самосвідомістю особистості, Я-концепцією (К.Роджерс, А.Маслоу, Р.Бернс та ін.), а також образом-Я.

Автори, що вивчають цей феномен (Н.О. Єрмакова), виокремлюють такі його складові: когнітивна (самопізнання), афективна (емоційно-оціночна) та поведінкова (вольова, регулятивна). Також довіра виконує низку соціально-психологічних функцій: орієнтувальна, пізнавальна, адаптаційна, інтегративна, інтерактивна, регулятивна, комунікативна, розвиваюча, виховна, самовираження й самовдосконалення, стабілізуюча креативна, аксіологічна, прогностична, психотерапевтична, така, що додає ефективності та інші.

Довіра до себе є рефлексивним феноменом. Особистість переживає її як суб'єктивне, внутрішнє і реалізує через самоприйняття, самоповагу, самопідтримку, самоствавлення, інтернальність щодо досягнень; активізує через

самопізнання та самоаналіз, що дозволяє тонко визначати міру цієї довіри. Довіра до себе дозволяє апріорі вірити у свою спроможність досягнути цілі, вірити у власні сили справитися з обдумано поставленим перед собою завданням та з можливими труднощами.

З метою вивчення особливостей прояву довіри до себе у майбутніх психологів було проведено дослідження, в якому взяли участь 105 студентів спеціальності «Психологія» віком 19-25 років. Нами були застосовані: «Методика визначення довіри до себе» (Н.Б. Астаніна); Методика «Опитувальник автентичності» (The Authenticity Inventory, AI-3, М.Н. Kernis, В.М. Goldman, 2006) та «Шкала автентичності» (А.М. Wood, Р.А. Linley).

Методика «Довіра до себе» Н.Б. Астаніної дозволяє визначити співвідношення ціннісного ставлення до себе, до своєї суб'єктності та до навколишньої дійсності, в якій передбачається взаємодія; вміння враховувати минулий досвід і співвідносити його з планами на майбутнє. Кількісні результати дослідження довіри до себе за цією методикою вказано у таблиці 1.

Таблиця 1

Розподіл показників довіри до себе у студентів-психологів за методикою «Довіра до себе» Н.Б. Астаніної (N=105)

Рівні	Одержані результати (%)
Високий	32
Середній	68
Низький	–

Результати свідчать, що третина досліджуваних довіряють собі (32%) можуть самостійно ставити цілі, здійснювати вибір і будувати стратегію їх досягнення згідно зі своїми переконаннями та цінностями, високо оцінюють свої можливості (це надзвичайно важливо в ситуації невизначеності – розглядати себе як такого, що здатний досягнути бажану ціль).

Дві третини студентів-психологів (68%) характеризуються середнім рівнем довіри до себе, що виявляється у тому, що в одних випадках вони здатні

самостійно приймати рішення, але коли змінюються обставини, вони можуть очікувати підказки чи схвалення правильності свого вибору від значущої особи чи оточення; мають суперечності в когнітивній, афективній, та поведінковій сферах; почуття симпатії та антипатії до себе змінюються від умов ситуації.

Застосування кореляційного аналізу дозволило нам встановити тісний взаємозв'язок між такими парами показників, як:

- «довіра до себе» – «об'єктивність» ($r = ,446$, при $p \leq 0,01$),
- «довіра до себе» – «усвідомлення» ($r = ,424$, при $p \leq 0,01$),
- «довіра до себе» – «не обмеженість іншими» ($r = -,324$, при $p \leq 0,01$).

Значущий зв'язок між показниками «довіра до себе» та «об'єктивність» свідчить, що чим вищий рівень довіри особистості до свого Я, тим вища здатність людини об'єктивно аналізувати інформацію, не спотворюючи її суб'єктивними переживаннями. Тобто, чим більше особистість з довірою і прийняттям ставиться до себе, до своїх здібностей і можливостей, тим більш адекватно та об'єктивно вона може бачити навколишню дійсність.

Встановлений значущий зв'язок між показниками «довіра до себе» та «усвідомлення» дозволяє нам зробити висновок, що вміння довіряти собі, своїм здібностям та спроможності справитися зі складними ситуаціями корелює зі здатністю чітко усвідомлювати свої мотиви та бажання, цілісно бачити власний попередній досвід, зберігаючи рефлексивну критичну позицію щодо власної поведінки та особистісних властивостей.

Кореляційний зв'язок між показниками «довіра до себе» – «не обмеженість іншими» свідчить про те, що чим більше людина довіряє собі та власній здатності самостійно ставити цілі, тим менше вона залежить від думок та очікувань оточуючих.

Отже, результати свідчать, що серед досліджуваних немає студентів з низьким рівнем довіри до себе, проте, у більшості переважає середній рівень. Для професійного становлення майбутнього психолога довіра до себе дозволяє вірно ставити цілі та вірити у свою здатність їх досягнути, більш об'єктивно оцінювати навколишню дійсність (не потребуючи спотворювати її, щоб уберегти свою

самооцінку), усвідомлювати свої думки, переживання, мотиви вчинків (витримувати власну критичність з вірою у сили справитись з переживаннями) та опиратися очікуванням оточуючих (бажанню задовільнити чи догодити).

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравченко В. Структурно-функціональна модель довіри //Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2011. Вип. 16. Ч. 2. 288 с.

2. Єрмакова Н. О. Психологічні особливості довіри до себе як складової професійної культури майбутніх практичних психологів. *Науковий часопис НПУ імені М.П Драгоманова*. Серія 12: Психологічні науки. 2012. №39. С. 211–217.

Наталія ГУЗИК

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА

Особистість, що знаходиться на шляху самовизначення, та формує світогляд і вибір, водночас визначає життєві пріоритети та цінності. Це стосується і розуміння того, що означає бути батьками. Однак не всі молоді люди сьогодні готові брати на себе відповідальність за власну поведінку в міжособистісних стосунках. Причиною цього, на сьогоднішній день є сильне прагнення до захисту (в усіх значеннях цього слова), замість професійного розвитку та самореалізації в житті.

Сьогодні батьківство розглядається як соціальний феномен, в якому кожна людина повторює сімейний і батьківський цикл протягом усього життя, створюючи модель поведінки для підтримки і розвитку міжпоколінної спадкоємності сім'ї та школи матері і батька.

Дослідниця О. Лещенко стверджує, що відповідальне батьківство - це позиція особистості, що визначається психолого-педагогічними, моральними та